

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ___ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030508 «Фінанси і кредит»
за спеціалізацією «Банківська справа»

на тему: **«Розвиток банківського споживчого кредитування в Україні»**

Виконавець:

студент факультету фінансів, банківської
справи та страхування

Пахомов Віктор Сергійович _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач
(науковий ступінь, вчене звання)

Шмуратко Я.А. _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	.....	3
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ	6
1.1.	Сутність та види банківського споживчого кредитування	6
1.2.	Чинники впливу на розвиток банківського споживчого кредитування	11
1.3	Законодавче забезпечення банківського споживчого кредитування	17
	Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2	ОЦІНЮВАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	25
2.1.	Еволюція розвитку та сучасний стан споживчого кредитування у вітчизняній банківській системі	25
2.2.	Місце АТ «Укрсиббанк» в системі банківського споживчого кредитування	34
2.3.	Особливості організації споживчого кредитування в АТ «Укрсиббанк»	41
	Висновки до розділу 2.....	47
РОЗДІЛ 3	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	49
3.1.	Вплив інформаційних технологій на розвиток споживчого кредитування в Україні та світі	49
3.2.	Проблеми та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні	61
	Висновки до розділу 3.....	70
	ВИСНОВКИ	72
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
	ДОДАТКИ	81

ВСТУП

Актуальність теми. Суттєва роль у стабільному функціонуванні банківської системи, забезпеченні економічного зростання у будь-якій країні світу відводиться банківському кредитуванню. Особливе місце в переліку банківського кредитування відводиться споживчому кредиту, який відіграє суттєву роль у задоволенні потреб, які виникають у населення, підвищенні його життєвого рівня, забезпеченні соціально-економічного захисту та розвитку, соціальної відповідальності кредиторів, зокрема банківських установ.

Динамічний розвиток, різноманітність форм і видів споживчого кредиту, що постійно розвиваються, стають дедалі складнішими, свідчать, що, з одного боку, у розвитку споживчого кредитування спостерігається зацікавленість як банків, так й їх клієнтів. Для банків споживче кредитування – це джерело стабільних високих прибутків, а для населення – це можливість задовільнити попит на товари та послуги, не відкладаючи задоволення своїх потреб у майбутнє, та підвищити рівень свого життя.

Разом з тим, недостатній контроль за розвитком ринку банківського споживчого кредитування може призвести до руйнівних наслідків, як це сталося під час кризи 2007-2008рр. Незбалансованість товарних і кредитного ринків, недосконале законодавство, надмірна активізація банків щодо кредитування населення сприяли нагромадженню ризиків та посилили загрози стійкого розвитку як окремих банків, так й банківської системи взагалі.

Суттєві зміни у інформаційному та технологічному просторі призводять до змін та явищ, які досі не мали аналогів ані в історії людства, ані в історії банківництва, призвели до сутнісної трансформації фінансового сектору, появи нових кампаній, посилення конкуренції на фінансовому ринку та втрати банками провідних позицій на ньому.

Тому дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку банківського споживчого кредитування, визначення проблем, пов'язаних з його подальшим розвитком, пошук раціональних підходів до їх вирішення залишається актуальними напрямом наукових досліджень та визначило тему роботи.

Проблемам розвитку банківського споживчого кредитування присвячено наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів, а саме: О. Вовчак, Е. Долана, О. Дзюблюка, О. Заруби, С. Ілляшенка, О. Кириченка, Л. Лютого, Ю. Масленченкова, М. Пуховкіної, П. Роуза, І. Осадчого, В. Коваленко, Л. Кузнєцової, А. Мороза, М. Пудовкіна, Т. Смовженко, М. Савлука, А. Степаненко, Н. Тарасевич та ін.

В умовах цифровізації глобальної економіки особливого значення набуває дослідження впливу інформаційних технологій на розвиток банківської справи та її окремі напрями. Зазначену проблематику досліджено в працях Л. Жердецької, В. Коваленко, Л. Кузнєцової, Ю. Оніщенко, О. Сергєєвої, Я. Шмуратко.

Відаючи належне науковим напрацюванням вчених із зазначеної проблематики, зазначимо, що мінливість сучасної економічної системи зумовлює необхідність постійних подальших досліджень.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження сучасного стану розвитку банківського споживчого кредитування в Україні та визначення напрямів його подальшого розвитку.

Для досягнення мети кваліфікаційної роботи було визначено наступні завдання:

- дослідити сутність та види банківського споживчого кредитування;
- визначити чинники впливу на розвиток банківського споживчого кредитування;
- проаналізувати проблеми, пов'язані із законодавчим забезпеченням банківського споживчого кредитування;
- оцінити сучасний стан розвитку банківського споживчого кредитування в Україні;
- дослідити вплив інформаційних технологій на розвиток споживчого кредитування в світі та в Україні;
- обґрунтувати проблеми та перспективи подальшого розвитку банківського споживчого кредитування в Україні;

– запропонувати шляхи вирішення проблем розвитку споживчого кредитування в Україні.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі банківського споживчого кредитування.

Предметом дослідження є діяльність банків у сфері банківського споживчого кредитування в сучасних умовах.

Методи досліджень. У процесі написання кваліфікаційної роботи було використано такі методи досліджень: абстрактно-логічний – для аналізу наукової літератури для системної оцінки (при визначенні сутності банківського споживчого кредитування), статистично-економічний – для оцінки банківського кредитування фізичних осіб в Україні; системного підходу – для обґрунтування висновків і пропозицій щодо вдосконалення операцій з надання споживчих кредитів, підвищення їх ефективності і зниження ризиковості.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою слугували наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних вчених, матеріали наукових конференцій і досліджень, нормативно-правові акти України й інших країн, звіти та аналітичні матеріали Національного банку України, Банку міжнародних розрахунків, Світового банку, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників тощо.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі розглянуто, проаналізовано, узагальнено та запропоновано вирішення актуальних проблем, пов'язаних із розвитком банківського споживчого кредитування в Україні.

У відповідності до мети та завдань кваліфікаційної роботи сформульовано наступні висновки:

1. Досліджено сутність та види банківського споживчого кредитування та визначено, що споживчий кредит є специфічною формою кредитних відносин. Відповідно до вітчизняного законодавства «споживчий кредит – це кредит, що надається споживачеві на придбання продукції для особистих потреб, які безпосередньо не пов'язані з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника». Класифікація споживчих кредитів здійснюється за такими ознаками як об'єкт кредитування; суб'єкт кредитної угоди; термін кредитування; спосіб надання кредиту; забезпечення за кредитом; метод стягування відсотків та повернення основної суми боргу.

2. Визначено, що на розвиток банківського споживчого кредитування впливають: 1) макроекономічні чинники - такі, що виникають на рівні економічної системи, та мікроекономічні чинники - такі, що виникають та діють на рівні банку та його клієнта, а саме: конкурентоспроможність банку, рівень ризиків, які враховують банки та їх клієнти, платоспроможність клієнтів, якість забезпечення позички, відносини з клієнтом, зокрема чи є клієнт постійним клієнтом банку, чи має він постійні джерела доходів тощо; 2) рівень асиметрії інформації, інформаційна прозорість діяльності банків, фінансова грамотність та інформованість клієнтів банків; 3) соціальні, економічні та політичні чинники, які визначають загальний стан розвитку суспільства та економічної системи; 4) стимулюючі, гальмуючі та регулюючі, які визначають вплив на результати функціонування системи банківського споживчого кредитування.

3. Обґрунтовано, що рушійними чинниками розвитку банківського споживчого кредитування є розвиток інформаційних технологій, поява нового сегменту фінансового ринку, який отримав назву Fintech, які суттєво вплинули на конкуренцію на ринку споживчого кредитування та змушують банки шукати нові засоби взаємодії з клієнтами, зокрема у напрямку споживчого кредитування;

4. Проаналізовано законодавче забезпечення нормативно-правового регулювання споживчого кредитування та обґрунтовано, що законодавство має бути вдосконалене у напрямі захисту прав як споживачів фінансових послуг, так й кредиторів;

5. Здійснено періодизацію етапів розвитку вітчизняного ринку банківського споживчого кредитування та визначено що сучасний етап – етап нової хвилі кризи – характеризується гальмуванням розвитку процесів споживчого кредитування, зростанням проблемних кредитів, та зумовлений такими чинниками як політична та економічна кризи, надвеликі ризики для банків, зростання попиту на споживче кредитування з боку населення внаслідок браку коштів, зниження ліквідності банківської системи, знецінення доходів.

6. Проаналізовано світові тенденції розвитку споживчого кредитування та вплив інформаційних технологій на зазначені процеси та визначено, що починаючи з 2016р., у світовому просторі спостерігається поживлення споживчого кредитування. Між показниками, що характеризують вплив інформаційних технологій на темпи розвитку споживчого кредитування, існує зв'язок, однак він відрізняється у різних країнах. Так, у високо розвинутих країнах рівень розвиток інформаційних технологій не є ключовим чинником розвитку споживчого кредитування, оскільки рівень проникнення ключових банківських технологій (наявність банкоматів, наявність та використання банківських рахунків, банківських платіжних карток тощо) був на високому рівні як до, так й після 2014р, коли розпочався етап зростання кредитування домогосподарств.

7. Впровадження інформаційних технологій є чинником, який опосередковано впливає на обсяги споживчого кредитування, створюючи

відповідні умови для цього, але неможливо стверджувати про тісний прямий зв'язок між цими явищами. При цьому, зростання показників використання досягнень інформаційних технологій свідчить про зростання рівня фінансової інклюзії населення, зростання довіри до банківських установ та, відтам, до доступності споживчого кредитування.

8. Розвиток банківського споживчого кредитування в Україні гальмується низкою об'єктивних чинників, серед яких відсутність законодавчого захисту прав споживачів фінансових послуг; політична нестабільність, падіння рівня життя населення. Okремо варто відзначити низький рівень довіри населення до банків, низький рівень фінансової інклюзії та грамотності населення.

9. Вирішення проблем, на які банки не мають впливу, може бути спрямоване у напрямку використання здобутків «фінтеху», одним з яких є вдосконалення системи скорингу із залученням публічної інформації, отриманої з соціальних мереж.

ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА

1. Доценко І.О., Доценко В.В. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 12. Ч. 1. С. 94-98.
2. Арбузов С.Г, Колобов Ю.В., Міщенко В.І., Науменкова С.В. Банківська енциклопедія. Київ: Центр наук, дослідж. Нац. банку України; Знання. 2011. 504 с.
3. Галяєва Л.Є., Гаряга Л.О. Проблеми розвитку банківського споживчого кредитування в Україні та Росії [Електронний ресурс] / Л. Є. Галяєва, Л. О. Гаряга // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2010. - № 3(9). - С. 186-190.
4. Кузнецова Л.В. Кредитний менеджмент: підручник. - Одеса: ОРІДУ НАДУ. 2007. - 332с.
5. Банківські операції: підручник / За ред. О.В. Дзюблюка. - Тернопіль: Внд-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. - 696 с.
6. Банковское дело: Учебник/Под ред. Белоглазовой Г. Н., Кроливецкой Л.П. - М.: Финансы и статистика, 2009. - 592 с
7. Вовк, В. Я. Кредитування і контроль [Текст]: навчальний посібник / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. - К.: Знання, 2008. - 463 с.
8. Банківські операції [Текст]: підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. А. М. Мороза. - [3-тє вид., перероб. і доп.]. - К.: КНЕУ, 2008. - 608 с.
9. Івасів Б.С. Гроші та кредит: підручник. Тернопіль: Карт-бланш. 2008. 528 с.
10. Ковальчук А.Т. Банківський кредит: правові засоби повернення. Київ: Знання. 2001.150 с.
11. Вовчак О.Д., Антонюк О.І., Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово- економічної нестабільності // Європейські перспективи, № 2, 2016. – С.148-157

12. Банковское дело: учебник / О.И. Лаврушки, И.Д. Мамонова. И.И. Валенцева [и др.]; под ред. закл. деят. науки РФ, д-ра экон. наук, проф. О.И. Лаврушина. — 8-е изд., стер. — М.: КНОРУС, 2009. 768 с.
13. Діяльність банків на кредитному ринку в умовах асиметрії інформації / За ред. Л.В. Кузнєцової: [Монографія]. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 289с.
14. Дослідження USAID: Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні, 2017, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>
15. Financial education [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.oecd.org/fr/finances/education-financiere/financial-education.htm>
16. Башлай С.В., Лобода Н.О. Теоретичні аспекти та особливості банківського кредитування фізичних осіб в Україні / С.В. Башлай, Н.О. Лобода [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1067/1/Kredit_fiz_osib_ukr.pdf
17. Тарасевич Н.В., Мазуренко К.Е. Проблеми та перспективи кредитування банком фізичних осіб // Економіка та суспільство, Мукачівський державний університет, Випуск # 13 / 201, С. 1229-1236
18. Жиркина Н. И. Факторы, влияющие на развитие системы кредитования физических лиц // Вестник Самарского государственного экономического университета. – 2015. – № 7(81). – С. 18. – URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=17091189>
19. Кузнєцова Л.В., Шмуратко ЯА Регулювання ринку похідних фінансових інструментів в умовах глобальної економічної нестабільності: монографія / Л.В. Кузнєцова, Я.А. Шмуратко - Харків: «Діса Плюс», 2018. – 248 с.
20. Шмуратко Вплив фінансових технологій на розвиток банківської справи // «Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності», 6 грудня 2017 р. - Кременчук, 2017. - 215 с. – С. 94–95.
21. Закон України “Про банки і банківську діяльність” № 2121-III від 07.12.2000 р.;

22. Закон України "Про споживче кредитування" від 15.11.2016 № 1734-VIII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1734-19>
23. Постанова Правління НБУ № 49 від 08.06.2017 «Про затвердження Правил розрахунку банками України загальної вартості кредиту для споживача та реальної річної процентної ставки за договором про споживчий кредит»
24. Постанова Правління НБУ № 492 від 12.11.2003 «Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>
25. Постанова Правління Національного банку України від 21.02.2018 № 14 «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18>
26. Постанова Правління НБУ №351 від 30.06.2016р «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями»
27. Харабара В. М., Проблеми розвитку споживчого кредитування України // Інвестиції: практика та досвід № 5/20 16 – С. 41-45
28. Грошово-кредитна та фінансова статистика [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#2
29. Огляд банківського сектору НБУ. <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43633516>
30. Офіційний сайт АТ «УкрСиббанк» <https://my.ukrsibbank.com/ua/about-bank/history/>
31. Показники банківської системи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798

32. FinAwards 2019: Как награждали лучшие банки и банковские продукты Украины, режим электронного доступа: <https://news.finance.ua/ru/news/-/449282/finawards-2019-kak-nagrazhdali-luchshie-banki-i-bankovskie-produkty-ukrainy>
33. Річний звіт за АТ «УКрсиббанк» за 2012р за 2018р. Електронний ресурс: <https://my.ukrsibbank.com/ua/about-bank/financial-reports/>
34. Річний звіт за АТ «УКрсиббанк» за 2013р за 2018р. Електронний ресурс: <https://my.ukrsibbank.com/ua/about-bank/financial-reports/>
35. Річний звіт за АТ «УКрсиббанк» за 2014р за 2018р. Електронний ресурс: <https://my.ukrsibbank.com/ua/about-bank/financial-reports/>
36. Річний звіт за АТ «УКрсиббанк» за 2015р за 2018р. Електронний ресурс: <https://my.ukrsibbank.com/ua/about-bank/financial-reports/>
37. Річний звіт за АТ «УКрсиббанк» за 2016р за 2018р. Електронний ресурс: <https://my.ukrsibbank.com/ua/about-bank/financial-reports/>
38. Річний звіт за АТ «УКрсиббанк» за 2017р за 2018р. Електронний ресурс: <https://my.ukrsibbank.com/ua/about-bank/financial-reports/>
39. Річний звіт АТ «Укрсіббанк» за 2018р. Електронний ресурс: <https://my.ukrsibbank.com/ua/about-bank/financial-reports/>
40. Білорус О. Г. Глобальна структурна криза та трансформації фінансової світової системи / О. Г. Білорус // Фінанси України. – 2014.– № 4. – С. 32–45
41. Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків www.bis.org
42. Офіційний сайт The World Bank Group Режим електронного доступу: <https://databank.worldbank.org/worldbank.org/>
43. BIS Statistical Bulletin, <https://www.bis.org/statistics/bulletin1903.pdf#page=284>
44. G20 Financial Inclusion Indicators, The World Bank Group, Режим електронного доступу: <https://databank.worldbank.org/data/source/g20-financial-inclusion-indicators#>
45. The Global Findex Database 2017, Measuring Financial Inclusion and the Fintech Revolution, The World Bank Group

46. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затверджено Постановою Правління НБУ № 391 від 18 червня 2015 року № 391(у редакції рішення Правління Національного банку України від 16.01.2017 р № 28)
Режим електронного доступу:
<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266>
47. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення захисту прав споживачів фінансових послуг 2456-д від 29.12.2015 [Електронний ресурс]– Режим доступу:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2456-%E4&skl=9
48. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг 2413а від 20.07.2015 [Електронний ресурс]– Режим доступу:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56124
49. Financial education [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.oecd.org/fr/finances/education-financiere/financial-education.htm>
50. Марко Шкреба. Як перемогти фінансову безграмотність [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/kak-pobedit-finansovuju-bezgramotnost-320669/>
51. Михайло Відякін та Дмитро Яблонівський: Фінінклюзія: що це таке і чому це важливо для всіх українок та українців? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://hromadske.radio/podcasts/rankova-hvylya/fininklyuziya-shcho-ce-take-i-chomu-ce-vazhlyvo-dlya-vsikh-ukrayinok-ta-ukrayinciv>
52. Євген Степанюк: От лозунгов к делу. Зачем нужна финансовая инклюзия [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://finance.liga.net/ekonomika/opinion/ot-lozungov-k-delu-zachem-nujna-finansovaya-inklyuziya>
53. Офіційний сайт Українського бюро кредитних історій [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ubki.ua>
54. На волне финтеха: какие технологии меняют сферу кредитования <https://incrussia.ru/understand/na-volne-finteha-kakie-tehnologii-menyayut-sferu-kreditovaniya/>

55. Юрчук Н. П. Перспективи розвитку інформаційних технологій в банківській системі [Електронний ресурс] / Н.П. Юрчук // Ефективна економіка. – 2015. – № 9. Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z>.
56. Статистика соціальних мереж [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://br-analytics.ru/statistics/am/>
57. Growth trends in retail consumer financing for 2017, режим електронного доступу: <http://vyze.com/wp-content/uploads/2016/11/ConsumerFinancingTrendsIn2017Report.pdf>
58. ЗАКОН УКРАЇНИ "Про захист персональних даних" від 01.06.2010 № 2297-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>